

NORGES HØYESTERETT

Den 17. april 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-00810-A, (sak nr. 2012/1999), straffesak, anke over dom,

A (advokat Bent Endresen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Arvid Malde)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Noer**: Saken gjelder domfellelse etter straffeloven § 199. Spørsmålet er om fornærmede sto under domfeltes omsorg på det tidspunkt domfelte hadde seksuell omgang med henne.
- (2) Rogaland statsadvokatembeter tok 16. august 2011 ut tiltale mot A, født 1948, for seksuallovbrudd begått mot hans ektefelles barnebarn og hennes venninne. Ett av forholdene gjaldt blant annet overtredelse av straffeloven § 199 første ledd. Grunnlaget for denne posten var i tiltalebeslutningen angitt til at domfelte overtalte sitt "stebarnebarn" B – som sto under hans omsorg, myndighet eller oppsikt – "til å ta en kondom på sin penis, holde i penisen/kondomen og bevege hånda/hendene frem og tilbake".
- (3) Jæren tingrett avsa 11. november 2011 dom hvor A ble dømt til fengsel i ett år og syv måneder.
- (4) Både A og påtalemyndigheten anket dommen.
- (5) Gulating lagmannsrett avsa 15. november 2012 dom med slik domsslutning:

"1. A, f. 17.04.1948, frifinnes for tiltalens post I a) og IV a).

2. A, f. 17.04.1948, dømmes for

ett tilfelle av overtredelse av straffeloven § 195 første ledd første straffalternativ,
 ett tilfelle av overtredelse av straffeloven § 199 første ledd,
 ett tilfelle av overtredelse av straffeloven § 203 bokstav a),
 ett tilfelle av overtredelse av straffeloven § 203 bokstav a) jf § 49,
 to tilfeller av overtredelse av straffeloven § 201 bokstav c),
 alt sammenholdt med straffeloven § 62, til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder, hvorav 6 – seks – måneder er betinget på vanlige vilkår, jf straffeloven §§ 52 flg. Til fradrag i straffen går 1 – en – dag for utholdt varetekt.

3. A dømmes til innen 2 – to – uker å betale oppreisningserstatning til B med 50 000 – femtitusen – kroner."

(6) Domfelte anket over lovanvendelsen vedrørende domfellelsen for overtredelse av straffeloven § 199 og over saksbehandlingen.

(7) Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 19. desember 2012 ble anken over lovanvendelsen tillatt fremmet.

(8) *Mitt syn på saken*

(9) Saken gjelder spørsmålet om A med rette er domfelt for overtredelse av straffeloven § 199 første ledd, som lyder slik:

"Den som har seksuell omgang med fosterbarn, pleiebarn, stebarn eller noen annen person under 18 år som står under hans omsorg, myndighet eller oppsikt, straffes med fengsel inntil 5 år."

(10) Domfelte i saken er en nå 65 år gammel mann, som er gift med mormor til fornærmede i saken. Fornærmede er født i 1998 og var 12 år gammel da forholdet fant sted. Spørsmålet er om hun sto under domfeltes omsorg da overgrepet fant sted.

(11) Begrepet "omsorg" ble føyd til i § 199 ved lov 11. august 2000 nr. 76. Formålet med lovendringen var å fange opp den skadevirkningen som regelmessig følger av at barn utsettes for overgrep fra nære omsorgspersoner, uten hensyn til om dette er biologiske foreldre eller besteforeldre eller om det er steforeldre eller stebesteforeldre, jf. NOU 1991: 13 kapittel 3.4.4.

(12) Om hva som ligger i bestemmelsens vilkår om at den seksuelle omgangen må ha skjedd med noen som "står under hans omsorg", heter det i Ot.prp. nr. 20 (1991–92) side 66–67:

"Med begrepet 'omsorg' menes faktisk omsorg som går ut på at gjerningsmannen sosialt fungerer i foreldres sted, enten ved at barnet bor sammen med gjerningsmannen til vanlig, eller ved helgebeseøk eller i ferier i forbindelse med utøvelse av samværsrett hos biologiske foreldre. Begrepet er ikke ment bare å omfatte situasjonen hvor den ene av to samboere forgriper seg på den annens 'særkullsbarn'. Det kan også tenkes situasjoner hvor barn utsettes for overgrep fra andre omsorgspersoner, som f.eks samboer av bestemor eller bestefar, stemor eller stefar m.v, og hvor barnet står under sistnevntes omsorg.

Det må kreves at omsorgen utøves på en regelmessig og noenlunde fast basis som er egnet til å skape et nært forhold mellom overgriperen og den fornærmede. Uttrykket er ikke ment å omfatte den omsorg som ligger i sporadisk barnevaktvirksomhet og andre sosiale relasjoner som ikke er egnet til å skape et så nært forhold som det her siktes til."

- (13) På bakgrunn av uttalelsene i motivene, legger jeg til grunn at vilkåret i § 199 om at fornærmede står under gjerningsmannens "myndighet eller oppsikt" ikke får selvstendig betydning ved siden av vilkåret om at fornærmede står under hans omsorg i en sak som dette.
- (14) Jeg legger videre til grunn at det ikke kreves at barnet *bor* hos stebesteforeldre for at det skal karakteriseres som "omsorg". Når det i siste punktum i første avsnitt i det jeg siterte fra forarbeidene står at det kreves at barnet står under stebesteforeldres "omsorg", siktes det, slik jeg forstår dette, til den definisjon av omsorg som gis i første setning i sitatet. Det innebærer at samværet må skje på "en regelmessig og nogenlunde fast basis", enten ved at barnet bor sammen med gjerningsmannen til vanlig, eller ved helgebeseøk eller i ferier.
- (15) På bakgrunn av formålet med bestemmelsen, vil sentrale momenter ved vurderingen være omfang og regelmessighet av samværet mellom domfelte og fornærmede og varigheten av relasjonen, fornærmedes alder og i hvilken grad domfelte rent faktisk har hatt en omsorgsrolle overfor barnet som kan sammenliknes med den vanlige foreldre eller besteforeldre har.
- (16) Lagmannsretten avgjorde saken etter lagrettebehandling, og lagretten svarte ja på spørsmålet om A var skyldig etter tiltalen for overtredelse av § 199 første ledd. I straffutmålingspremissene begrunnes domfellelsen slik:
- "B var mye hos mormoren og tiltalte på gården, mellom en til tre ganger i uken, i tillegg til at hun bodde der en del helger og i ferier. Hun arbeidet en del på gården mot betaling. ... Bestemmelsen omfatter personer som 'sosialt sett har fungert som fornærmedes far eller på annen måte deltatt i omsorgen for fornærmede'. Lagmannsretten legger til grunn at tiltalte fungerte som det som kan karakteriseres som en 'reservebestefar' for B og hun opplevde trygghet i hans nærvær. Hun hadde en nær relasjon til ham kjennetegnet ved blant annet hyppig og omfattende kontakt."**
- (17) Det går fram av dette at jenta var ofte og regelmessig hos mormoren og hennes samboer, og at domfelte fungerte som "reservebestefar". Lagmannsretten kunne nok vært mer utførlig i sin beskrivelse her, men samlet sett viser likevel begrunnelsen at domfelte har hatt en rolle og en tilknytning til fornærmede som tilsier at hun sto under hans omsorg i den forstand straffeloven § 199 bruker dette uttrykket.
- (18) Anken kan etter dette ikke føre fram.
- (19) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (20) Dommer **Webster:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (21) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (22) Dommer **Øie:** Likeså.
- (23) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (24) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: